

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Divi Bambergenses S. Henricvs Imperator S. Kvnegvndis
Imperatrix S. Otho Episcopvs**

Gretser, Jacob

Ingolstadii, 1611

Digresso Pro Antiqvis Pomeranis à S. Othone ad fidem Catholicam
traductis, contra imposturas Lutherani cuiusdam spermologi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41527

DIGRESSIO PRO ANTIQVIS PO-
meranis à S. Othone ad fidem Catho-
licam traductis, contra impostu-
ras Lutherani cuiusdam
spermologi.

Daniel Cramerus, quinti Euangelij in Pomerania Prædicans, chartis infamibus & mendaciloquis, quas partim Latina, partim Germanica lingua sparsit, non planè ignorus, publicauit Anno Redemptoris M. DC. III. librum hoc titulo: Pommerische Chronica/das ist/Beschreibung vnd ausführlicher Bericht / wie anfanglich durch Bischoff Otto von Bamberg / die Pommern auß Heidenischer Blindheit zum Christenthumb bekehret / vnnnd folgendes bis auff den heutigen tag erhalten worden sind: Latine. *Chronica Pomeraniæ, hoc est, descriptio, & copiosa declaratio, qua ratione in initio per Othonem Episcopum Bambergensem, Pomerani ab Ethnica cæcitate, ad Christianam religionem conuersi fuerint, & quomodo consequentibus annis vsque ad hodiernum diem in ea perseuerauerint.* In quo titulo quædam placent; quædam displicent. Placet, quod ait, Pomeranos ab Ethnica cæcitate ad Christianismum seu Christianam religionem per Othonem Bambergensem traductos fuisse: Verè enim ita est, vt inscriptio affirmat: sed hinc aliquid inferemus, quòd prædicantico stomacho non arridebit; nempe, *Papatum*, vt sectarij vocant, esse Christianismum; & *Papatus professionem*, esse Christianam Religionem; quandoquidem tam certum est, S. Othonem in Pomerania aliam fidem non annunciasse, quam eam, quæ hodie in *Papatu* traditur & omnibus sequenda proponitur, quam certum est, Paschalem Papam, à quo S. Otho Episcopalem consecrationem accepit; & Callistum II. à quo in Pomeraniam Anno 1124. ablegatus est, non docuisse diuersam fidem ab illa, quæ hodie ex cathedra S. Pe-

tri à Paulo V. Pontif. Maximo docetur. Solis itidem luce di-
 lucidius est, S. Othonem, Pomeranis aliam fidem non præ-
 dicasse, quàm quæ hodie in Templo Cathedrali Bambergæ,
 & in Templo S. Stephani, & in Monasterio S. Michaëlis prædi-
 catur, cuius rei testem fero, tam hunc Andream, quàm illum à
 Canisio publicatum de rebus à S. Othone gestis, Commem-
 tarium; Nihil in hoc vel in illo Lutheranum, nihil Calvinia-
 num; vno verbo, nihil sectarium aut *predicanticum*. Si ergo S.
 Otho in Pomeraniam, non nisi illâ fidem introduxit, quæ hodie
 in *Papatu* publicè colitur & defenditur; asserat oportet
 Cramerus; Aut se & alios prædicantes mentiri ac calumniari,
 quando *Christianismum & Christianam professionem* in Papatu
Antichristianismum & Antichristianam; & præterea *cæcitatem* atque
idololatriam appellitant: aut Pomeranos à S. Othone ab
 vna idololatria & cæcitate ad aliam fuisse traductos; & sic vs-
 que ad annum Domini M. D. XXXIV. quo Catholica re-
 ligio ex tota Pomerania proscripita est, vera religione, vero-
 que Christianismo caruisse. Quod si prædicans concedat; ne-
 cesse erit, vt titulum libri sui aliter formet, & paulo confide-
 ratius, doctrinæque suæ convenientius, concipiat.

Cæterum in prædicta inscriptione vehementer displicet,
 quod prædicans dicit, *Pomeranos, in eo Christianismo, quem à S.*
Othone acceperant, perstrisse vsque ad hodiernam diem; Displicet, in-
 quam, hoc, quia manifestæ falsitatis conuinci potest. Chri-
 stianismus enim quem S. Otho in Pomeraniam introduxit,
 statuebat & profitebatur septem Sacramenta, vt patet ex
 cap. 17. lib. 2. vbi describitur institutio, qua S. Otho Bapti-
 zandos & baptizatos imbuere consueuerat. At hodiernus,
 aliquando duo; aliquando vix tria Sacramenta admittit.
 Christianismus ab Othone in Pomerania plantatus & propa-
 gatus *Missas* celebrabat, audiebat, colebat; Monasteria tam vi-
 rorum, quàm mulierum exstruebat, Sacerdotia fundabat,
 Ecclesias cathedrales, aliasque exædificabat & dotabat: Qua-
 tuor tempora, Quadragesimam, & festa Martyrum religiosè
 obseruabat, Reliquias sanctorum piè honorabat, & secum
 circumferebat: quæ omnia, vt & plurima alia veri Christia-
 nismi

nismi instituta, ab Othone Pomeranis tradita fuisse, protestimonio luculento est hic, quem euulgamus, commentarius. At hodiernus Pomeraniæ Christianismus contraria prorsus viâ graditur. Nam missas, vt abominationum omnium extremam, execratur. Monachos profligat; Monasteria vastat. Sacerdotia in suos vsus conuertit ac conuertit. Quadragesimam & Quatuor Tempora exterminat. Martyrum festa, vt idololatrica, subsannat: breuiter, quidquid huius generis S. Otho, vt pium & salutare, Pomeranis tradiderat; hoc Lutheranus Christianismus, vt superstitiosum & profanum refutat. Qua igitur fronte, nisi effronte, hoc est, prædicantica, affirmat iste prædicans, Christianismum ab Othone acceptum, vsque ad hodiernum diem in Pomerania durare? Utinam duraret. Sed absit à sanctissimo viro Othone, vt talem Christianismum in Pomeraniam intulerit, qualis est is; qui hoc tempore in Pomerania regnat, cuius architecti fuere vilissimi Apostatae, quisquiliæ nationis Pomeranæ; Ioannes Bugenhagenus, Iacobus Hagensæ, Paulus à Rhoda, VVilhelmus Hecker, Christianus Ketelbut, Ioannes Curike, Ioannes Knipstrov, Ioannes Kleppius, Ioannes Aepinus, Paulus Artopæus, hoc est, Beck, Antonius Gersayv, Antonius Remmelding, Bernhardus Stroschneider, Thomas Stergert, Leonhardus Meyssch, Petrus Kromholtz, Andreas Piper, vel Pfeffer, & similes Sacerdotalis vel Monasticæ vitæ in Pomerania subantes desertores, qui S. Othoni vita, moribus & doctrina tam dissimiles fuerunt, quàm dissimilis est Beelzebub S. Michaëli: Belial, S. Raphaëli, Et Asmodæus, S. Gabrieli.

Quamuis autem Chronologus iste Pomeranicus insigniter stupidus est, vt omnes chartæ eius testantur, hic tamen ex profundissima stuporis sui caligine nonnihil suspiciens oculosque attollens, animaduertit, lectores è vestigio interrogaturos, num Otho Episcopus illam fidem Pomeranis annunciarit, quæ hac tempestate in Pomerania omnia obtinet. Hic deprehensus prædicans modò hoc, modò illud lallat, vt vide relicet lib. i. cap. 34. Et nec abnuere, nec annuere audet, sed instar vulpis, in omnes partes sese vestit ac torquet; Et post loquacissimam verborum profluentiam, si quæ dicta sunt, in
com-

compendium redigere velis, necesse erit, vt quæras, quid tandem prædicans dixerit.

Multa de vicissitudine & mutabilitate Lunæ, lunatici in modum, deblaterat: mentitur, simili vicissitudini fidem obnoxiam esse, fidem, inquam, catholicam, orthodoxam, & Apostolicam; hanc modò apparere integram, modò dimidiatam, interdum penitus euanescere & abscondi: Mirum non dixisse; aliquando *corniculatam* cerni. Quæ forsan lector sibi persuaderi sineret, si nesciret, illud Isaia cap. 2. de Ecclesia vaticinium. *Et erit in nouissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eam omnes gentes Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, &c. Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini, &c. Quis est iste preparatus mons domus Domini non quomodocunq; sed in vertice montium collocatus? Quis iste mons eleuatus super colles, ad quem fluunt oēs gentes? Quæ est ista domus Dei Iacob, in qua docentur viæ Domini; nisi Ecclesia semper conspicua? Nisi fidei Catholicæ & Apostolicæ schola, omnium oculis semper exposita? Ad quam eodem Isaia teste cap. 35. via tam directa ducit, ita vt stulti non errent per eam; necesse igitur est, vt semper tam ipsa, quàm via ad ipsam sit visibilis. Nam si neque hæc, neque illa visibilis sit; sed interdum penitus occulatur, non modò stulti ab errore ruti non erunt, sed ne sapientes quidem. Itaque iure lunaticos vocaueris, qui Ecclesiam & fidem Christianam, in star lunæ, crescere, decrescere, condi & recondi nugantur: aut interdum nebulâ circumfusâ abdi, sicut arces à nocturnis tenebris, vel diurnis nebulis aliquando ex conspectu eripi possunt; licet in altissimis montibus & rupibus consistant.*

Sed his omisis, respondeat nobis, oro, prædicans ad sequentes quæstiones, at sine flexuosis diuerticulis. I. Quo anno post annum Domini Millesimum, Lutherana doctrina, ante natum Lutherum, plenè & perfectè, in star plenæ lunæ, luxerit & fulserit? Quibus orbis in oris? Num in Germania, Gallia, Italia? Et si in harum aliqua Prouincia, in qua ciuitate, in quo oppido, in quo pago, in qua villa, in qua villula, in qua

qua domo, in qua domuncula? Dicat, inquam, quando nam, & ubi Lutherana doctrina plenè fulserit & luxerit, eo modo, quo iam fulget & lucet in Pomerania? Si tamen fulgere & lucere dici potest illa professio, quæ carbone nigro atrior est, & tenebris Aegyptiacis caliginosior: quia incredibile est, si doctrina Lutherana, quam prædicans pro vera reputat, mutationes, lunæ instar, suscipit, eam à Millesimo anno vsque ad Lutheri ætatem, nunquam fuisse plenam, sed semper vel corniculatam, vel semiplenam, vel prorsus quoque tectam.

II. Quam fidem Otho Episcopus Pomeranis annunciarit? Num Lutheranam, an Catholicam seu Pontificiam? Num veram an falsam? Hic mussat, prædicans, nec inuenit satamentum, quod candidæ veritati, sapiarum ritu, affundat. Non diffitetur, Othonè prædicasse Pomeranis illam fidem, quæ docet, *hominem sola fide non iustificari*: quæ docet, *hominem libero arbitrio esse præditum ad bonum & ad malum, etiam post lapsum*. Quæ docet, *legem Dei, diuine gratie auxilio, impleri, & obseruari posse*. Quæ docet, *varias esse ad beatitudinem vias*. Quæ docet, *homines per ieiunia aeternam vitam mereri, & Deo boni operibus pro male commissis satisfacere posse*. Quæ docet, *sanctos esse inuocandos, esse septem sacramenta*. Peccata sigillatim in confessione detegi debere; panem mutari in corpus Christi, (tametsi ineptus prædicans hoc inuertit, dum dicit: *corpus Christi mutari in panem*) Christum in Missa offerri & sacrificari; Purgatorium esse. *Vota Monastica obseruanda esse*; Et huius generis complura. At fides, quæ ista docet; non est fides Lutherana, ista enim omnia negat & aspernatur Lutheranus spiritus, quemadmodum è contrario, fides Catholica omnia ista religiosè amplectitur ac profitetur. Fidem ergo Catholicam, hoc est, Pontificiam, annunciauit S. Otho Pomeranis.

At oggerit prædicans: *Non hæc duntaxat Pomerani ab Orbone prædicata esse, sed & alia; nempe Catechismum; Decalogum. Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam. Sacramenta; (at non duo tantum, sed septem, vt tu ipse fateris.)* Quid tum? Tradiderit hæc S. Otho Pomeranis. An ideo tradidit Pomeranis fidem Lutheranam? Etiam Pontificij hodiè hæc omnia credunt

Cc

dunt

dunt & docent priuatim ac publicè. Num ideo fidem Lutheranam docent? Qui nunc ad Indos, Iaponas, Sinas, Aethiops, Brasileeses, & Mogoricae regionis incolas proficiscuntur, Catechismo, hoc est, doctrina de præceptis decem, de oratione Dominica, de symbolo Apostolico, & de Sacramentis; suos neophytos imbuunt. Num idcirco non Pontificiam, seu Catholicam sed Lutheranam fidem illis in Prouinciis serunt, plantant, rigant, promouent, amplificant?

Vide autem & ride Prædicantis obtusum acumen, qui hunc in modum argumentatur. *Episcopus Otho imbuuit Pomeranos Catechismo, hoc est, doctrina decalogi, symboli, orationis Dominicae, Sacramentorum, ergo tradidit Pomeranis illam fidem, quæ nunc in Pomerania regnat. Egregiè profectò. Sic & Catholica fides, sic & Calviniana perfidia Lutheranæ sectæ accensibitur, quia tam hæc, quam illa in prædictis capitibus suos ante omnia instruit ac erudit. Sed progrediamur in Quæstionibus Prædicanti ad solutionem proponendis.*

III. Vtrum satius fuerit Pomeranos mansisse in Ethnica superstitione, quam à S. Othone ad talem Christianam fidem, hoc est, ad Pontificiam traductos fuisse. Hic iterum Prædicanti vox faucibus hæret. Libenter affirmaret: sed non audet omnino, quamuis alioqui mortalium audacissimus. Et tamen affirmare deberet; si Lutheri scriptis, præsertim Diabolico libro *de Papatu per Diabolum fundato* conuenienter respondere vellet. Nam in isto libro *Papa, Papatus & Papista* non tantum ad inferos, sed & propemodum infra inferos, tantumquam omni Ethnicismo, & omnibus Ethnicis deteriores, a-mandatur. Nullo modo ferre possumus, vociferatur Lutherus, *vs Papatus sit vera Christi Ecclesia, aut pars Ecclesie, sed est abominatio vastationis, Antichristus & Antikimenos.*

Occidit prædicans: Hodie esse alium Papatum, quam fuerit tempore Othonis Episcopi: nam Papatum indies mutari: posteriores Papas decreta antecedentium abrogare; Nunc hoc, nunc aliud ab illis credendum obtrudi. Sed prædicans iste solenne suum tenet, hoc est, mentitur. Nullus enim vnquam Papa vllius antecessoris sui canonem seu definitionem ad fidei dogmata pertinentem vnquam

quam mutauit: neque vllum vnquam, mutationis huius exemplum verum prædicans proferet, non si illa quærendo & indagando ruperit. Qualis hodie Papatus talis fuit sub Paschali, à quo S. Otho consecrationem Episcopalem accepit; talis item sub Callisto, à quo S. Otho Pomeranis Apostolus datus est. Nec ipsi Nouatores hoc ignorant. Quem enim Papam magis execrantur ceu nimis rigidum Papatus assertorem ac vindicem, quàm Gregorium VII. cuius successores fuere Paschalis & Callistus, licet non proximi.

At reperit prædicans elabendi rimulam. Dicit, inter illos, quos Otho ad fidem conuerterit, multos fuisse, puros & admodum defectatos, hoc est, Lutheranos, qui scilicet idem omnino crediderint, quod Lutherani nunc credunt. Et tamen si ex his multis, vel vnum nominari, vel tibi filii postules, Prædicans obmutescet. Nam quòd profert exemplum Helix, conquerentis, se solum relictum, cum tamen diuino responso edoctus fuerit, aliquot millia superesse, qui Idolo Baal genua non incuruauerint; id tum demum ad rem faciet, si prædicans nobis euidenter probauerit, sibi quoque diuinitus patefactum esse, aliquot millia ex iis, quos S. Otho ab Ethnicismo ad Christianismum traduxerat, fuisse Lutheranos, & Romano Pontifici, genua non inflexisse; sed eum, Lutherano more, pro Antichristo habuisse. Si quid tale sibi diuinitus reuelatum solidè ostenderit, tum fidem nobis faciet. Priusquam hoc præstet, prædicantem non rem, sed verba, rei inania, lectoribus dare certò credemus.

At prædicanti æstuanti & anhelanti non nihil suppetiarum fert Lutherus in libro de *Missa priuata & vnctione sacerdotum* Tom. 7. Lat. VViteb. quo in loco docet, veram Ecclesiam esse, I. *Vbicunque est verus baptisimus.* II. *Vbicunque in publicis suggestis & Dominicalibus concionibus textus Euangelij in idiomate cuiuslibet terra legitur.* III. *Vbicung, docetur remissio peccatorum & absolutio tum in confessione, tum publicè.* IV. *Vbicunque est Sacramentum altaris, etiam sub vna specie, quod sub Pascha, aliàs bis aut ter quot annis Christianis porrigebatur.* V. *Vbicung, est vocatio & ordinatio ad Parochias & ministerium verbi.* VI. *Vbicunque sunt clauces ad ligandum & soluendum*

dum, & consolandum in mortis agone. nam apud plerosque hic mos obseruatus est, inquit Lutherus, vt in mortis agone constitutus, imago ostenderetur crucifixi Christi, & admonerentur mortis & sanguinis Christi, &c. VII. Vbicunque est Psalterium, Oratio Dominica, Symbolum, Decalogus, & multa pia & egregia cantica; quale fuit; Veni sancte Spiritus: Item: Du bitten wir den heiligen Geist/te? Vbicunq; fuerunt ista verè sancta & sanctorum reliquia, ibi fuit & est vera sancta Christi Ecclesia, ibi manserunt sancti. Hæc Lutherus.

Ex quibus manifestè consequitur apud Pontificios seu Papistas & esse & fuisse veram Ecclesiam, veramque fidem, Et Pontificios seu Papistas verè & esse & fuisse sanctos; quia hæc omnia, quæ Lutherus commemorat, apud illos & sunt, & fuerunt, & manent. Ideo in hac Ecclesia, inquit Lutherus, Christus certè fuit (& est) presens, & spiritus Christi, ac conseruauit, (hodieq; conseruat) veram cognitionem veramq; fidem in his suis Electis.

Deinde, si qui verè baptizatus est; si qui audit ex publicis cathedris Euangelij textum: Si qui credit remissionem peccatorum; & symboli Apostolici Articulos: si demum, quia à Luthero recensita aut habet, aut vsurpat, verè sanctus & electus, hoc est, Lutheranus est. (Neque enim Luthero alius verè sanctus & electus est, nisi Lutheranus) tunc omnes Papista sunt verè sancti & electi; quia omnia supradicta habent. Cur ergo à Luthero & Lutheranis tot maledictis configimur, & tanquam Dæmonis mancipia, diris omnibus dirissimè deuocemur? Si Lutherus, & Cramerus operæ pretium facere, nec lectores ludificare cogitant, ostendant nobis fuisse in Ecclesia, quam S. Otho in Pomerania condidit, plantauit, rigauit, amplificauit; qui crediderint omnia & per omnia, quæ in confessione Augustana & in Formula Concordiæ continentur; Nam hæc professio tam Lutheranam Ecclesiam, quàm Lutheranum hominem, hoc est, Luthericè sanctum & electum constituit; non autem illa, de quibus ex Luthero & cum Luthero garrir prædicans. Quem tamen commendatione dignum existimo, cum liberè fatetur, in Papatu fuisse vera Biblia, die rechte heilige Bibel / des wahren Gottes wahren Wort. Si vera Biblia erant in Papatu; cur ergo Lutherus Biblia à Papatu

patu & ex Papatu accepta truncauit, mutilauit, vertit & inuertit? Cur integros libros amputauit? Anne fas est, vt ex veris & sacris Bibliis non modò multæ sententiæ, sed & multi libri refecentur?

Secundò, si vera Biblia, & verum veri Dei verbum fuerunt in Papatu; mentitur ergo Lutherus, & cum illo Prædicantes, quando toties ad rauim vsque vociferantur; *Biblia & verbum Dei, fuisse in Papatu sepulta & penitus obruta; & à se iam demum ex tenebris in lucem extracta*; Præsertim cum apertè fateantur, totius anni decursu textum Euangelicum auditoribus de loco superiore fuisse prælectum, etiam per Monachos & sacros, vt isti Catholicos Sacerdotes appellitans, & addit Calumniator, pro singulari gratia Dei reputandum, quòd Deus per tam immunda vasa tam mundum liquorem in corda hominum transfuderit. Scilicet Deus verbi sui fluentis in corda fidelium Pomeranorum deriuandis prius puros & mundos canales non habebat, quàm Bugenhagius, Knipstro & alij, de quibus supra, scedifragi Monachi cucullos suos exuerent, & in mulierum amplexus, admissariorum instar, ruerent. Sed ad Quaestiones.

IV. Vtrum Pomerani à S. Othone conuersi, & qui postea vixerunt vsque ad Lutherum, & in accepta à S. Othone religione obierunt, beatitudinem consecuti fuerint.

Affirmat Cramerus; nec aliter potuit; quia si Pomeranos Christianos, qui Lutherum antegressi sunt, vniuersum ad inferos ablegasset, periculum capiti suo creasset; nec enim credibile est, Pomeranos hodiernos tam parum suorum maiorum esse obseruantes vel amantes, vt passuri sint eos, aut huius aut alterius Prædicantis calculo, æternis flammis addici.

Sed vide, quibus argumentis adductus, Prædicans, Pomeranos superioris æui in cælo collocet. I. *Fuerunt verè baptizati; sciuerunt Catechismum, & Symbolum Apostolorum. Perceperunt corpus & sanguinem Domini. Crediderunt Deum trinum & vnum. Respondeo; si hæc ad beatitudinem consequendum adultis sufficiunt, causam dicere non poterit, cur Catholicos, hoc est, vt*

ipse vocat, *Papistas*, huius ætatis à cælo excludere tenet. Nam & ipsi vero baptisate tincti sunt. Norunt Catechismum & symbolum Apostolicum, corpus Christi manducant, eiusque sanguinem bibunt. Credunt Deum trinum & vnum. Imò & Calvinistæ litem Lutheranæ huic Prædicanti de possessione cæli intendunt, dicentes sibi abunde suppetere omnia, quæ Prædicans ad æternæ felicitatis asecutionem requirit. Et tamen Lutheranus iste Præco ægrè se impetrari sinet, ut Calvinistis aditum ad cælum pandat.

Adde, mirum videri posse, quomodo iste superioris meritiæ Pomeranos in cælitum contubernium recipiat; qui Lutheranorum iudicio, fuerunt *Artolatræ* & *Idolatræ*. Adorarunt enim venerabile Eucharistiæ Sacramentum. At in schola Lutheri nihil certius est, quàm hanc adorationem, esse artolatricam, hoc est, idololatriarum extremam. Inuocarunt in super sanctos. Coluerunt sanctos. Venerati sunt imagines, præsertim Christi crucifixi, teste ipso Prædicante. At hæc omnia non tantum idololatriam olent, sed & ipsissima idololatria sunt, ex Prædicantium placitis. Non ergo magis in cælum admitti debent, quàm Idololatræ, qui aduentum S. Othonis in Pomeraniam præcesserunt; quia S. Paulus, omnes Idololatrias indiscriminatim à regno Dei excludit. Nam quid interest siue quis sit Idololatra baptizatus, siue non baptizatus? Sicut sanè ad interitum nihil refert, siue quis sit Iudæus baptisate tinctus, siue à baptisate intactus. Imò grauius iudicium subiturus videtur, qui baptizatus idololatra est; quàm qui idola non baptizatus colit.

Nec est, quòd ignorans Prædicans ad ignorantiam confugiat: recinetur enim vulgare illud: *Ignorans ignorabitur*. Addeatur & hoc. Etiam illos Idololatrias Pomeranos qui S. Othonem antecefferunt, laborasse ignorantia; neque propterea in cælo inter cælites degere. Miseros Pomeranos, opera S. Othonis Christiana religione institutos, qui ab ignorantia grauisimarum rerum, & à densissimis tenebris literari aliter non potuerunt, nisi postquam Paulus à Rhoda, Bugenhagius, & similes excucullati Rupicones à Luthero eiusdem Prædicanti mon-

ti mon-

si monstro illuminati, Pomeranos porro illuminare, hoc est, excæcare cœperunt. At hoc nimis seruum erat. Iam enim à prædicatione S. Othonis in Pomerania, aliquot Pomeranorū myriades ex hac vita ad aliam migrarant, neque lucis Lutheranae amplius capaces erant.

Obstrepat Prædicans; fuisse *olim puriorem Papatum, quàm hodie*: hoc est, non tam multa Lutheranò naso molesta, olim in Papatu tradita, quàm multa hodie traduntur. Hoc commentum iam supra refellimus: nam quod Petrum Lombardum, & S. Bernardum nominat, ætati S. Othonis suppare, quid inde? Quàm parum S. Otho Lutheranus fuit; tum parum S. Bernardus & Lombardus Lutherani fuerunt, hoc est, addidit illi doctrinæ, quam hodie Lutherani profitentur. Deinde ad damnationem parum interest, siue quis sit maior, siue minor idololatra, dummodo sit idololatra; potest hoc quidem ad poenam vel augendam, vel minuendam facere; certè ad penitus tollendam, nihil omnino facit.

Scd en aliud argumentum, quo adductus Prædicans priscos Pomeranos in cælum tollit, licet sanctos inuocauerint, imagines honorauerint, Eucharistiam adorauerint, Pontifici Romano debitum honorem detulerint; vitam monasticam coluerint, & opibus suis fouerint, plurimis extructis Monasteriis; & sexcenta talia fecerint, quæ Lutherani hodie partim vt Idololatrica, partim tanquam Antichristiana execrantur. Prisci Pomerani hinc læti excefferunt in fide, qua imbuti fuerant; cum dolore de malè commissis, cum proposito emendationis, si diuturnior vsura lucis obtingeret: firmiter credentes, Christum pro peccatis ipsorum crucis supplicium subisse; nec aliud esse nomen, nisi Christi, in quo nos oporteat saluos fieri: Ergo dubitandum non est, antiquos Pomeranos, licet nondum Lutherani Euangelij radiis collustratos, ab vltima beatitudine non excidisse.

Hic iterum Lutherista, non modò Papisia, sed & Calvinista bipatentem portam ad cælum aperit. Nam Calvinista dicet, se limini mortis admotos, nihil horū omittere. Idem & Pontificij de se affirmabunt. An igitur Prædicans eos cæli honore dignabitur? At hic denuo ad ignorantiam sese recipiet.

Verum

Verum nos idem, quod antea, reponemus. Si ignorantia priscis Pomeranis scala in cælum fuit, patiatur, vt & nobis sit. Dicit: *Nos, tam clarè iam fulgescente Lutherano Euangelio, non posse amplius ignorantia excusari, vtpote qui scienter cognita veritati aduersumur, ac proinde hoc beneficio indignos esse.* Respondeo, Si Cramerus nos Europæos ex cælo excludit eo quod ad cognitos Lutherani Euangelij radios lumina nostra claudimus; at saltem Indos, Japonas, Sinas, Aethiopas, & similes, qui nihil de Lutherano Euangelio norunt; (quia eis non hoc, sed illud annunciat, quod S. Otho annunciauit Pomeranis) cælesti domicilio adscribere debebit: baptizantur enim, & quidem legitime; discunt Catechismum. Norunt Symbolum, decem præcepta, percipiunt corpus & sanguinem Christi, æquè ac olim Pomerani. Morituris proponitur imago Crucifixi; prout requirit Lutherus. Profitentur se non habere alium Redemptorem nisi Christum. Dolent de peccatis admissis. Firmiter statuunt, si reualescant, se vitæ rationes ad præscriptum legis diuinæ accuratius composituros. Quid multis opus est? Omnia faciunt, quæcunque à veteribus Pomeranis in cælum receptis Prædicans factitata scribit. Et tam parum, vel certè non multò plus de Quinto Euangelio norunt, atq; Pomerani temporibus S. Othonis sciebant de Euangelio Lutheristico. Quo igitur titulo istos à perpetua illa beatitudine exulare iubebit; vt maxime nobis Germanis, quos vndique radiis suis sol Lutheranus circumfluit, ignorantia non opituletur.

Cæterum, vt verbis compendium faciam, & rem in pauca conferam, Cramerus à Prædicantico genio non discedit; quia hac in re tota Pomeranis fucum facit & fumos vendit: in primis enim nullum vnquam nominare poterit, qui à S. Othone eam fidem hauserit, quam nunc Lutherani profitentur, & qua se saluos fore credunt. Obeat & lustrer, omnes Pomeraniæ angulos, omnium ætatum annos à S. Othone vsque ad Lutherum percurrat; si vel vnicum ex tot chiliadibus à S. Othone Christo lucrifactis repererit, renunciet id nobis, & tam venerandam Lutherani Euangelij caniciem venerari & admirari incipiemus.

Acce-

Accedit, quod non satis est, vnam vel alteram viuificæ & saluificæ fidei partem amplecti. Tota tenenda est, si salutem consequi velis; nam vt habet Symbolū Athanasianum, *quicumq; vult saluus esse, ante omnia opus est, vt teneat Catholicam fidem, quam nisi quisq; integram, inuiolatamq; seruauerit, absq; dubio in æternum peribit.* Si enim satis esset aliquam vel aliquas particulas tenere, vix vltus sectarius à cælesti patria excideret, cum nullus sit, qui non aliquod saltem dogma veræ fidei retineat. Si ergo Lutherana fides, quæ hodie in Pomerania viget, vera, Catholica, & Apostolica fides est, prout quidem sibi, & suis sectatoribus Prædicantes persuadent; oportet, vt qui huius fidei adminiculo, salutem interminabilem consequi cupit, omnia istius fidei dogmata & placita amplectatur, saltem virtute, & vt vocant, implicite; ita vt nullum habeat assensum positiuum, qui ei repugnet; alioqui inficiabitur, verum esse, quod fides illa tradit. At Pomerani veteres, quos Cramerus cæli sedibus deturbare non audet, non tantum ignorarunt aliqua dogmata, quæ Lutherana professio, tanquam Primaria tueretur, sed iis penitus aduersa defenderunt & crediderunt; & quæ Lutherana secta tradit, respuerunt, vt ex his exemplis apparet. Nam Lutheranis fundus, & fundamentum est, hominem sola fide Iustificari. Contrarium tenuerunt & crediderunt veteres Pomerani, teste ipso Cramero. Sanctos, Eucharistiam & imagines colere, Lutheranorum iudicio, idololatricum est. At veteres Pomerani hæc ita fecerunt, vt nisi fecissent, ingentis piaculi se reos futuros existimassent; nec hoc Cramerus dissimulare potuit. Præterea alia, quæ ex ipso Prædicante, antea recensuimus: in quibus veteres Pomerani cum hodiernis non magis conueniunt, quam lux cum tenebris, & calor cum frigore.

•••o(•••

Dd

Jn